

Lotta Waldenstedt,
 Institutionen för husdjurens utfodring och vård, SLU,
 tel: 018-67 4531, e-post:
 Lotta.Waldenstedt@huv.slu.se

Ekologisk slaktkycklingproduktion - med fokus på kycklingarnas väl och ve

Djurhållning enligt KRAV:s regler ska främja djurens fysiologiska och etologiska behov. Alla djur skall hållas i en sådan miljö och skötas på ett sådant sätt att djurens hälsa och välfärd främjas. All KRAV-godkänd djurhållning ska kännetecknas av en mycket god djuromsorg och ett gott djurskydd. Dock finns en del problem med kycklingarnas hälsa och välfärd att åtgärda innan den ekologiska slaktkycklinguppfödningen till fullo kan leva upp till detta.

De svenska KRAV-reglerna har att ta hänsyn till och införliva både EU:s regler för ekologisk produktion, IFOAM:s¹ regler, samt svenska regler för djurhållning. Därutöver omfattas den ekologiska slaktkycklingproduktionen av en rad andra regler som gäller för all slaktkycklinguppfödning, konventionell såsom ekologisk. Detta gör att KRAV:s regler på vissa punkter kan vara motsägelsefulla och ohanterliga.

Förhållandena för kycklingar uppfödda enligt ekologiska (KRAV:s) regler skiljer sig från den konventionella uppfödningen bl.a. genom en lägre beläggningsgrad², möjlighet till utevistelse, samt en begränsning av antalet djur per flock, vilket torde ha positiv effekt på kycklingarnas välfärd.

Beläggning

I den ekologiska kycklinguppfödningen är beläggningen högst 20 kg per m² stallyta, och maximalt 10 fåglar per m², vilket är lägre än i den konventionella uppfödningen. Aktiviteter såsom rörelse, putsning och generell aktivitet ökar vid en lägre beläggning, och att risken att fåglar ska bli störda av andra när de vilar är mindre, vilket innebär att djurens välfärd påverkas positivt av en lägre beläggningsgrad. Även vissa sjukliga förändringar såsom bröstblåsor, hudskador och benhälsa har visats förbättrats vid en lägre beläggningsgrad, framförallt till följd av den ökade aktiviteten. Man har dock inte funnit konklusiva bevis på att dödlighet eller förekomst av andra sjukdomar påverkas. Inte heller har man funnit några förändringar i olika fysiologiska stressparametrar relaterade till beläggningsgraden.

Stallmiljö

Stallarna i den ekologiska uppfödningen är oftast av ett enklare slag med "naturlig" ventilation³, vilket ger en bra stallmiljö avseende ammoniak- och koldioxidhalter. Stallarna värms oftast upp med punktvärmekällor. För låga temperaturer i stallet påverkar givetvis fåglarnas välfärd negativt, men normalt har dock dessa snabbväxande fåglar en hög metabolism vilket medför en hög värmeavgång. Som för de flesta djur har dock drag en negativ effekt på kycklingarnas välbefinnande, och i vissa fall hälsa. Nackdelen med ett icke-miljökontrollerat stall kan vara problem med att hålla ströbädden torr. Blöta, dåliga ströbäddar kan orsaka en rad olika problem såsom exempelvis skador på hasor, bröst och fötter.

Inga långsamväxande kycklinghybrider i Sverige

Enligt EU:s ekologiska regler (vilka är införlivade i KRAV:s regler) får kycklingar av långsamväxande hybrider/raser⁴ inte slaktas före 10 veckors ålder, och kycklingar av icke långsamväxande hybrider/raser inte före 12 veckors ålder. "Långsamväxande" definieras dock inte i EU:s lagstiftning, och för närvarande definieras detta begrepp olika i de olika medlemsländerna. Enligt KRAV:s regler definieras långsamväxande avelslinjer med en daglig tillväxt av högst 40 g när den är som störst. Huruvida detta gäller vid fri tillgång till foder eller med foderrestriktion definieras inte. Med de hybrider som finns tillgängliga i Sverige idag innebär det att periodvis måste en minskning av fodergivan med över 50 %, jämfört med vad kycklingarna skulle äta vid fri tillgång, göras. De negativa effekterna på fåglars välfärd vid en sådan kraftig foderrestriktion är väl dokumenterade.

Långsamväxande hybrider finns i dagsläget inte att tillgå i Sverige, och nationella krav på 6 veckors karantän omöjliggör införsel av dagsgamla kycklingar. Import av föräldradjur har hittills inte varit intressant eftersom man med nuvarande produktion av ekologiska kycklingar inte funnit en jämn avsättning för avkomman.

Foder

Fåglar har generellt ett större behov av svavelhaltiga aminosyror än andra djur eftersom proteinet i deras fjäderdräkt innehåller en stor andel av dessa aminosyror (framför allt metionin). De flesta fodermedel som finns att tillgå har låga halter svavelhaltiga aminosyror jämfört med fåglarnas behov. Inom den konventionella kycklinguppfödningen tillsätts normalt syntetiska aminosyror för att få en bra aminosyrabalans i fodret. Då syntetiska aminosyror inte är tillåtet i ekologisk uppfödning kan det vara svårt att producera ett foder med den aminosyrabalans som krävs för en god djurhälsa. En obalanserad aminosyrasammansättning har visats sänka fåglarnas immunkapacitet, vilket gör djuren mer mottagliga för olika infektioner, och försämrar fåglarnas befjädring.

Benhälsa

En lägre beläggning kan, som tidigare beskrivits, gynna benhälsan genom att fåglarnas aktivitet ökar. Att föda upp de i Sverige förekommande hybriderna så länge som till 10 till 12 veckor ger dock ofrånkomligen en hög andel benhälsoproblem. Även hos långsamväxande hybrider är benproblem vanligt, om än i något mindre grad. Problemet kan förvärras av faktorer såsom ett obalanserat foder, kraftiga foderrestriktioner och förekomsten av olika (tarm)infektioner som försämrar näringsupptaget.

Parasiter och bakterier

Fåglar som hålls utomhus löper en större risk för olika infektioner, eftersom dessa ofta sprids via vilda fåglar, gnagare etc. Salmonella har hittills inte påvisats hos ekologiska kycklingar i Sverige. En förklaring kan vara att de slaktas vid en relativt hög ålder, och att kycklingarna då byggt upp ett funktionellt immunsvaret vilket resulterat i att bakterieutskiljningen upphört. Undersökningar från ett flertal länder visar att campylobakter förekommer i stort sett undantagslöst hos kycklingar som hålls utomhus. Det ska dock noteras av varken salmonella- eller campylobakterinfektioner vanligtvis

har någon effekt på kycklingarnas hälsa, utan att sjukdom orsakad av dessa bakterier endast drabbar människor. Klostridiebakterier (*Clostridium perfringens*) finns ofta i kycklingarnas tarm, men kan under vissa förhållanden producera toxiner som ger allvarliga tarmskador och hög dödlighet (nekrotiserande enterit, NE). Kycklingar i konventionell produktion skyddas mot dessa infektioner genom de antiparasitära medel som tillsätts fodret, men inom den ekologiska slaktkycklinguppfödningen finns för närvarande inget sätt att skydda fåglarna mot klostridieinfektioner.

Koccidier är parasiter som orsakar tarmskador med diarré och i värsta fall hög dödlighet hos fåglarna som följd. Dessa parasiter förekommer i stort sett undantagslöst hos grupper av fåglar som hålls på ett begränsat utrymme. Inom den konventionella uppfödningen tillsätts antiparasitära medel i fodret för att förhindra uppkomst av koccidios. Detta är inte tillåtet inom den ekologiska uppfödningen, vilket medför att koccidier generellt återfinns hos ekologiska slaktkycklingar. Med en noggrann hygien kan nivåerna av dessa parasiter hållas låga, vilket ger fåglarna möjlighet att bygga upp immunitet mot sjukdomen. Även om fåglarna inte visar upp sjukdomssymptom, ger även en lägre grad av infektion skador på tarmen vilket försämrar näringsupptaget. Detta kan i sin tur förvärra exempelvis benhälsan hos fåglarna. Diarréer kan även ge en försämrad ströbädd. Vaccin mot koccidier finns att tillgå, och användningen av dessa är tillåtet enligt KRAV:s regler. Distributionen av vaccinet till fåglarna fungerar dock inte alltid tillfredställande.

Aviär influensa och Newcastle-infektion sprids framförallt av vilda (flytt)fåglar, och kycklingar som hålls ute löper naturligtvis en större risk att drabbas. Ett eventuellt utbrott av någon av dessa sjukdomar ger en mycket hög dödlighet i flocken, och får även stora konsekvenser för den övriga fågeluppfödningen i Sverige, och i fallet med aviär influensa, i hela Europa.

Övrigt

Att fåglar som hålls ute dödas av rovdjur såsom räv, grävling, rovfåglar och mink förekommer frekvent. Det är viktigt, men svårt, att skydda fåglarna från detta.

Frågor som rör slakt och transport är givetvis också viktiga för djurens välfärd, men jag har valt att inte ta med detta i denna sammanställning. *Utförliga referenser kan fås av författaren.*

Fotnotter:

¹ International Federation of Organic Agriculture Movements, en världsomspännande organisationen för ekologisk produktion)

² Beläggingsgraden uttrycks i kg fågel/m² stallyta eftersom fåglarnas vikt varierar mellan olika arter, uppfödningens åldrar och -former. Både beläggingsgraden och antalet fåglar per m² stallyta regleras inom den konventionella såväl som den ekologiska uppfödningen.

³ Ofta hålls dock kycklingarna i klimatkontrollerade stallar under de första veckorna då de är mer känsliga och har ett högt värmebehov

⁴ Inom fjäderfäuppfödningen pratar man om olika hybrider, vilka är olika korsningslinjer som selekteras för att få fram önskvärda egenskaper. De flesta på marknaden förekommande kommersiella slaktkycklinghybriderna består av i stort sett samma hönsraser som korsats och sedan selekterats för olika egenskaper.